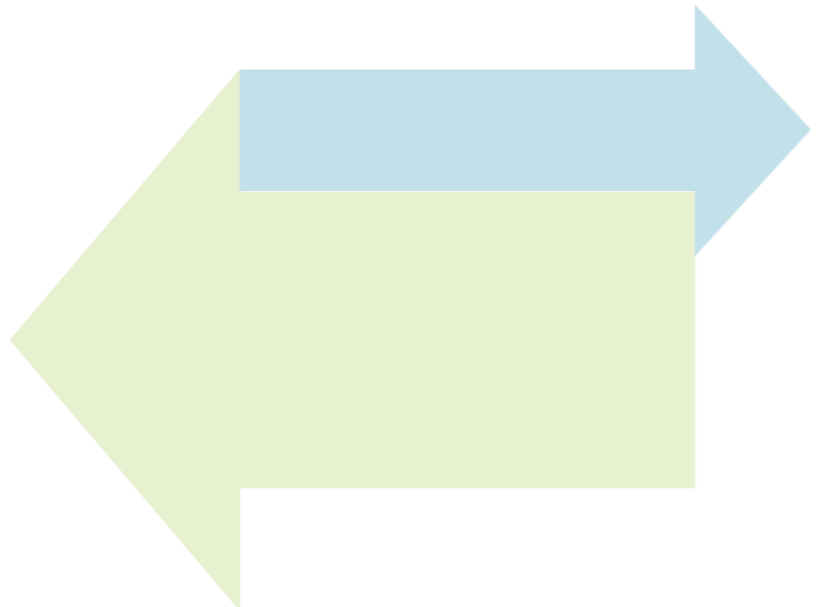

Samhällsekonomisk delrapport
Utvärdering av projekt Etableringsresurs
Del 2
Västerås stad

2017-10-09

Jonas Huldt och Claes Malmquist

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	5
Payoffs uppdrag	5
Rapportens upplägg.....	5
Projekt Etableringsresurs	5
Projekt mål.....	6
Några utgångspunkter kring samhällsekonomi	6
Varför samhällsekonomisk analys?	7
Nytta med att redovisa samhällsekonomiska effekter	8
Hur rättvisande är resultatet av samhällsekonomisk utvärdering?.....	8
Underlag och avgränsningar för beräkningar	9
Samhällsekonomiskt resultat	10
Olika tidsperspektiv	10
Individernas livssituation	11
Intäkter	11
Intäkter deltagare - Läge 1/Vid avslut.....	11
Förändring intäkter deltagare - Läge 2/Medellång sikt.....	12
Förändring intäkter deltagare - Läge 3/Prognos.....	13
Intäkter referensgrupp - Läge 1/medellång sikt.....	14
Förändring intäkter referensgrupp - Läge2/Prognos.....	15
Helhetsbild av ekonomiskt resultat	16
Återbetalningstid	17
Hållbarhet	18

Sammanfattning

Payoff har som uppdrag att stödja och utvärdera projekt Etableringsresurs. Syftet med Etableringsresurs är att stödja individer inom etableringen att snabbare lära sig svenska språket och snabbare komma i egen försörjning genom arbete.

Detta är en delrapport som fokuserar på de samhällsekonomiska resultat och troliga effekter som projekt Etableringsresurs skapar. Underlaget för utvärderingen är de 21 deltagare som har tagit del av och avslutat insatsen i projektet. Vi gör även en jämförelse med en referensgrupp som består av individer med liknande förutsättningar som deltagarna, men som inte har deltagit i projektet.

Projekt Etableringsresurs har, precis som föregångaren Etableringsspåret, skapat bra resultat. Av de 21 deltagarna har åtta personer, till och med mitten av september 2017, gått till arbete i olika omfattning. Merparten i form av timanställningar, men några har fått tillsvidareanställningar. En del av anställningarna är subventionerade. Ett par deltagare har även påbörjat studier. Endast tre av de 21 deltagarna har i dagsläget behov av försörjningsstöd. I prognosen för det kommande halvåret ökar både antalet deltagare som har arbete och deltagare som går vidare till studier. Antalet individer som är i behov av försörjningsstöd är dock oförändrat i prognosen.

Återbetalningstiden för samhället för de satsade resurserna i projekt Etableringsresurs är 14 månader. Kalkylen bygger på det faktiska nuläget för deltagarna (september 2017). Projektet har bidragit till att deltagarnas utveckling i genomsnitt genererar intäkter/kostnadsreduceringar för samhället motsvarande 66 000 kr per deltagare och år. Om ännu fler deltagare kommer i arbete ökar de långsiktiga intäkterna ytterligare. Det betyder att samhällets intäkter för den totala gruppen på 21 deltagare är cirka 1,4 mkr per år¹.

I referensgruppen har, fram till mitten av september, två personer fått arbete och en person är beroende av försörjningsstöd. Övriga i referensgruppen har i dagsläget fortfarande sin försörjning via etableringsersättningen. I prognosen för det kommande halvåret kommer merparten av individerna lämna Etableringen. Troligen kommer tre personer att vara i arbete och försörja sig via lön, helt eller delvis. Två personer planerar att börja studera. Den största skillnaden, jämfört med deltagarna i projekt Etableringsresurs, är att fyra av totalt nio personer kommer att vara beroende av försörjningsstöd.

Således indikerar resultaten i projekt Etableringsresurs att deltagarna, med projektets stöd, klarar av att antingen komma i arbete och/eller gå vidare till studier samt att bygga upp resurser så att de klarar sig utan försörjningsstöd. Detta ger samhället betydande intäkter genom ökad produktion av varor och tjänster samt minskade kostnader för hantering av olika offentliga ersättningar och stöd. Genom att flera deltagare har fått tillsvidareanställning och att fler går vidare till fortsatta studier finns dessutom

¹ Se tabell 1 och tabell 3, (566 tkr/år + 825 tkr/år)

tydliga indikatorer på att resultaten är hållbara över tid. Det finns även potential att resultaten förbättras ytterligare när deltagare avslutar sina studier, kommer i arbete och därmed börjar bidra till den samhällsproduktionen.

I referensgruppen, som inte får samma insats som deltagarna i projekt Etableringsresurs, klarar också vissa individer att gå till arbete och studier, men inte i samma omfattning som deltagarna i Etableringsresurs. Den tydligaste skillnaden är dock att i referensgruppen är det en större andel av individerna som blir beroende av försörjningsstöd för att klara av sitt uppehälle. Därigenom finns tydliga indikatorer att individerna i referensgruppen inte i samma omfattning klarar av att hitta hållbara lösningar för sin egenförsörjning. Eftersom individerna som är beroende av försörjningsstöd ökar finns risk att flera personer i referensgruppen hamnar i ett långvarigt och kostsamt utanförskap.

För Västerås stad är den viktigaste ekonomiska faktorn att deltagarna kan undvika att bli beroende av försörjningsstöd. Om en person har sin försörjning via försörjningsstöd är det troligt att staden har en finansiell kostnad motsvarande ca 96 000 kr per år i genomsnitt per person. Till detta har kommunen omfattande kostnader för utredning och handläggning av försörjningsstödet. Om individen dessutom har familj ökar kostnaderna ytterligare. Resultaten i denna rapport signalerar tydligt att projekt Etableringsstöd rustar och stödjer deltagarna på ett sådant sätt att de kan undvika att bli beroende av försörjningsstöd och istället kan nå fram till egenförsörjning genom arbete.

Om vi jämför det ekonomiska resultatet för en person som kommer i arbete med stöd av Etableringsresurs med att personen istället blir beroende av försörjningsstöd påverkas den kommunala ekonomin positivt med ungefär 160 000 kr per år. Denna intäkt består av ökade skatteintäkter samt minskade kostnader för utbetalning och handläggning av försörjningsstöd. För individen innebär det att ekonomin (disponibel inkomst) förbättras med 82 000 kr per år.

Inledning

Payoffs uppdrag

Payoff har fått i uppdrag att stödja och utvärdera projekt Etableringsresurs. Projekt Etableringsresurs är en fortsättning på det tidigare projektet Etableringsspåret. Syftet är att stödja individer inom etableringen att snabbare lära sig svenska språket och snabbare komma i egen försörjning genom arbete.

Denna rapport är en delrapport med fokus på samhällsekonomiska resultat som skapas inom ramen för projektet. Utvärderingen är gjord med hjälp av Payoffs modell för samhällsekonomiska utvärderingar av sociala och arbetsmarknadsinriktade insatser, NytttoSam. Utvärderingen grundar sig på information om de 21 avslutade deltagarna i projektet. Utvärderingen är genomförd i samarbete med ledningen för projekt Etableringsresurs.

Syftet med denna rapport är att beskriva samhällsekonomiska effekter på kortare och längre sikt och i ett nästa steg hur ekonomin påverkats för kommunen och övriga berörda aktörer samt inte minst för deltagarna. Rapporten utgör ett komplement till övriga uppföljningar och utvärderingar som görs av projekt Etableringsresurs.

Målet med rapporten är att beslutsfattare och övriga berörda skall få ökad förståelse för värdet av sociala investeringar samt ökad kunskap om de värden som skapas i projekt Etableringsresurs.

Rapportens upplägg

Rapporten innehåller följande delar:

- Sammanfattning
- Beskrivning av uppdraget, några utgångspunkter och varför beskriva samhällsekonomiska effekter av ett projekt
- Redovisning av Projekt Etableringsresurs ur ett samhälls- och socioekonomiskt perspektiv

Projekt Etableringsresurs

Projekt Etableringsresurs är en fortsättning på projekt Etableringsspåret. De goda erfarenheterna från Etableringsspåret har motiverat en fortsättning inom ramen för projekt Etableringsresurs, vilket finansieras med hjälp av Samordningsförbundet Västerås. Syftet med projektet är likartat, men i tillägg ska Etableringsresurs ge underlag i budgetprocessen för att infoga arbetssättet i den ordinarie förvaltningsverksamheten.

Projektet är ett arbetslivsinriktat projekt som riktar sig mot personer inom etableringen, vilka behöver ett extra stöd för att klara av att komma ut på arbetsmarknaden. Etableringen av nyanlända på arbetsmarknaden är en viktig del av integrationen.

Etableringen av nyanlända på arbetsmarknaden har visat sig vara en svår och ofta långdragen process. Västerås Stad har ett etablerat samarbete med Arbetsförmedlingen som syftar till att göra etableringsprocessen bättre och snabbare för de nyanlända, samtidigt som den ska vara kommunalekonomiskt och samhällsekonomiskt lönsam.

Projekt mål

Målbilden för projektet beskriver två effektmål och tillhörande indikatorer.

Effektmål 1

Fler nyanlända ska efter etableringen (utvärderarens anm: Jämfört med ordinarie arbetssätt) gå ut direkt i egen försörjning genom arbete eller studier.

Indikatorer:

- Alla deltagare ska efter etableringstiden ha en fortsatt tydlig handlingsplan hos Arbetsförmedlingen och erbjudas insatser utifrån jobb- och utvecklingsgarantin.
- 80 % av de som avslutats i projektet har gått vidare till arbete eller studier med egenförsörjning under eller direkt efter etableringsperiodens avslut.

Effektmål 2

Fler nyanlända ska efter etableringen vara bättre rustade för att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Indikatorer:

- Alla deltagare har mer erfarenhet och kunskap inom ett specifikt yrke.
- Alla deltagare har mer förståelse för hur de själva kan påverka sin situation när det gäller arbete.
- Alla deltagare upplever att de har större förståelse för det svenska samhället kopplat till arbetsmarknaden.
- Ökad kunskap och förståelse för målgruppen inom arbetsmarknaden.

Några utgångspunkter kring samhällsekonomi

Ett årligt utanförskap kostar samhället i genomsnitt cirka 600 000 kr per person och år. Det visar resultaten av de över hundra olika sociala projekt, som Payoff utvärderat samhällsekonomiskt sedan 2007. Kostnaderna för samhället utgörs av att deltagaren inte arbetar samt är i behov av mera vård- och handlägningsresurser än vad som normalt skulle varit fallet om personen försörjde sig själv och befann sig i ett arbete.

Inom Payoff anser vi att samhällets resurser många gånger inte används på ett optimalt sätt för att förhindra och åtgärda utanförskap. Konsekvensen av detta är att alltför många människor hamnar i ett utanförskap som ofta tar lång tid att bryta. Några exempel på brister i samhällets oförmåga att arbeta rationellt inom sociala sektorn:

- Ingen enskild aktör har ansvar för utanförskapet och ser därför inte helheten.
- Brist på helhetssyn skapar ”gråzoner” angående ansvar. Resultatet blir ”stuprörsagerande” inom respektive organisationer. Det behövs fler ”hängrännor”.
- Individer i åtgärder har flera olika handlingsplaner, istället för en samordnad handlingsplan med tydliga mål
- De flesta verksamheter inom sociala sektorn styrs och följs med fokus på kostnader under det aktuella budgetåret, dvs. kortsiktigt.
- Kostnadsfixering och kortsiktighet gör att sannolika, framtida intäkter och kostnadsreduceringar sällan beräknas eller synliggörs.

Ovanstående situation och beskrivning innebär i praktiken att ingen enskild aktör har incitament för att ta ansvaret för ett utanförskap eller att satsa på främjande, förebyggande eller tidiga åtgärder.

För att få en mer genomgripande förändring krävs att insatser för målgrupper i utanförskap ses som en social investering där initialkostnaden kan vara hög, men som också ger möjligheter till en avkastning/återbetalning/minskade kostnader på sikt. För detta kan det krävas att:

- Prova nya former för att organisera, samverka och styra verksamheter utifrån en helhetssyn.
- Arbeta med ett långsiktigt perspektiv och anpassa styr-, budget- och uppföljningssystem, där möjligheter till investeringar och samverkan skapas.
- Komplettera styrmodeller med samhällsekonomiska mål, beräkningar och analyser för att bredda perspektiven.
- Ta vara på lärandet och de strategiska, strukturella och organisatoriska värdena av ett projekt och implementera dessa i de reguljära verksamheterna.

I detta perspektiv har projekt Etableringsresurs förutsättningar att göra skillnad... på riktigt!

Varför samhällsekonomisk analys?

Det samhällsekonomiska perspektivet beskriver hur en viss åtgärd, eller verksamhet, har påverkat samhället som helhet. Det lyfter även fram hur samhällets olika aktörer, inklusive deltagarna, påverkats med avseende på de ekonomiska effekter som är kopplade till åtgärden. På vilket sätt har t.ex. kommunen påverkats i förhållande till landsting/region, Arbetsförmedling och Försäkringskassa?

Den traditionella projektredovisningen, uppföljningen och utvärderingen av olika samhällsinsatser kommer oftast fram till att projektet genomfört de aktiviteter som

projektet avsåg att göra och inom ramen för beviljad budget. Ett långsiktigt samhällsekonomiskt perspektiv beskriver dessutom värdet och intäkter av projektets eller verksamhetens långsiktiga nytta för samhället. Även insatsens ekonomiska konsekvenser för individen beskrivs.

Genom att använda sig av samhällsekonomiska beräkningar kan ytterligare kunskap om projektet lyftas fram. Det bidrar till lärandet om vilka effekter som uppstår. Mer värden kan identifieras så att det kan ske en fortsatt utveckling av metoder, samverkan och sist, men inte minst, underlätta spridning av resultatet och beslut om eventuell implementering.

Vidare kan synliggörandet av den samhällsekonomiska nyttan skapa underlag för diskussioner kring hur finansieringen av liknande projekt och verksamheter ska fördelas. Det ger också möjlighet till att jämföra resultat från olika projekt, för att på så sätt öka effekten av de satsningar som genomförs med offentliga medel.

Nyttan med att redovisa samhällsekonomiska effekter

Genom att redovisa de samhällsekonomiska effekterna av en insats kan beslutsfattare få en mer komplett bild för att kunna analysera resultat och effekter. Den traditionella kostnadsredovisningen kompletteras med information om vilka intäkter och vilken nytta som skapas genom satsningar på målgruppen för insatsen. Det bidrar till att:

- Se insatser inom den sociala sektorn som investeringar och satsningar på välfärd och inte bara som kostnader.
- Underlätta för en aktör att tänka på helheten och se effekter, vilka i vanliga fall är dolda eftersom dessa poster inte syns i den egna redovisningen och budgetuppföljningen. På så sätt kan de aktörer som arbetar med insatserna undvika ”hemmablindhet” och suboptimering.
- Motivera initiala kostnader för en implementering med tanke på potentiella resultat av insatsen = avkastning i form av ökad nytta/intäkter och minskade kostnader för samhället på längre sikt.

Hur rättvisande är resultatet av samhällsekonomisk utvärdering?

Med utgångspunkt från Payoffs principer och antaganden kan vi inte säga att en utvärdering visar ”hela bilden” av verkligheten. Mänskligt beteende påverkas av många olika faktorer och det är svårt att beskriva effekterna exakt. Beräkningarna ska ses som indikatorer på de effekter som uppstår, dvs. visa på effekternas riktning och nivå. I denna studie ingår inte att värdera ”mjuka” data såsom påverkan på livskvalitet, självförtroende och attityder etc. Vi vill emellertid framhålla att hela vår kalkylmodell är uppbyggd utifrån antaganden som är gjorda för att överskattning av de beräknade resultaten i det längsta ska undvikas.

Underlag och avgränsningar för beräkningar

För att beskriva hur deltagarna i Etableringsresurs har påverkat samhällets intäkter och kostnader har vi använt oss av information om individernas försörjningssituation, vilken projektledningen har samlat in. Denna samhällsekonomiska analys utgår i sin helt från fakta som finns tillgängliga kring hur individen har försörjt sig och värdet av den produktion som individen skapar genom arbete. Någon utvärdering av deltagarnas resursförbrukning, exempelvis inom vården, ingår ej i detta uppdrag. Uppskattningar av mjuka faktorer, exempelvis livskvalitet, ingår inte i dessa kalkyler. Analyser av mjuka faktorer och mer processorienterade frågor behandlas istället i Payoffs övriga rapporter, vilka har en mer fokus på process och lärande.

Samhällsekonomiskt resultat

Nedan redovisas en sammanställning av resultatet från de samhällsekonomiska beräkningarna för den totala gruppen avslutade deltagare i projekt Etableringsresurs, motsvarande 21 individer (september 2017). Jämförelser görs även med en referensgrupp. Referensgruppen består av nio personer; två personer som varit aktuella för projektet men som ansågs ha så starka egna resurser att de ej behövde stöd från projektet, fem personer som varit aktuella för projektet och varit rätt målgrupp men som inte fått plats samt två personer som varit aktuella för projektet men som ha bedömts varit allt för språksvaga för att delta.

De *intäkter* som projekt Etableringsresurs har skapat och som beskrivs nedan består av värdet av den ökade produktionen som individerna åstadkommer i EFTER-läget jämfört med FÖRE-läget samt minskad resursförbrukning. Intäkterna är årligen återkommande så länge som individen klarar av att behålla den status som föreligger i EFTER-läget. Utvecklas individen ytterligare kommer intäkterna att öka och försämrans individens status kommer de framtida intäkterna att minska.

Lönsamhet beskriver värdet som finns kvar efter att kostnaderna för projektet har räknats bort, dvs. intäkter minus kostnader. Eftersom intäkterna är årligen återkommande medan projektkostnaden är en engångspost kan lönsamheten på kort sikt vara låg eller negativ, medan den på sikt kan skapa betydande värden i samhället. Ett alternativt sätt att beräkna lönsamheten är att "skriva av" projektkostnaden under de antal år som insatsen bedöms ha effekt på deltagarnas beteende. Detta beskrivs ofta som ett socialt investeringsperspektiv.

Återbetalningstid är den tid som det tar för samhället att få tillbaka de resurser som har satsats i projektet Etableringsresurs, dvs. den tid det tar för att skapa intäkter som överstiger projektkostnaden.

Olika tidsperspektiv

Denna samhällsekonomiska utvärdering visar vilken nytta som projekt Etableringsresurs har skapat. Utvärderingen visar också hur värdet av den samhällsekonomiska nyttan utvecklas över tid. I *Läge 1* beskrivs den utveckling som deltagarna har genomgått från att de skrevs in i projektet (Före-läget) tills de skrivs ut (Efter-läge 1). *Läge 2* beskriver den utveckling (skillnad) som deltagarna har genomgått från Läge 1 och fram till mitten av september 2017 (Efter-läge 2). *Läge 3* beskriver en prognos om hur deltagarna bedömer utvecklingen (skillnad) av sin livssituation från Läge 2 och ett halvår framåt (Efter-läge 3).

Individernas livssituation

I Före-läget, dvs. när deltagarna skrivs in i projektet, så har samtliga individer i projektgruppen och samtliga individer i referensgruppen sin försörjning via etableringsersättning. När deltagarna skrivs ut ur projektet har de flesta fått en förändrad försörjning, exempelvis till lön med eller utan lönebidrag, studiemedel och aktivitetsstöd. När tiden fortgår så fortsätter även deltagarnas försörjningssituation att förändras.

Individerna i referensgruppen har samma försörjning som projektdeltagarna i Före-läget. Trots att dessa individer inte får något stöd i form av projekt Etableringsresurs förändras även deras försörjning, men färre övergår till lön och fler övergår till försörjningsstöd jämfört med deltagarna i Etableringsresurs.

Intäkter

Nedan redovisas de intäkter som har skapats genom att deltagarna i projekt Etableringsresurs har förändrat sin försörjningssituation.

Intäkter deltagare - Läge 1/Vid avslut

I tabell 1 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter projektet har genererat på kort sikt (ett år) och på medellång sikt (fem år). Intäkterna redovisas för samhället som helhet samt uppdelat på kommun/stad, landsting/region och stat.

Tabell 1. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället som helhet samt för den offentliga sektorn, avseende de 21 deltagarna i projekt Etableringsresurs.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	566 000 kr	27 000 kr	2 830 000 kr
Kommun	29 000 kr	1 000 kr	143 000 kr
Landsting	76 000 kr	4 000 kr	380 000 kr
Staten totalt	432 000 kr	21 000 kr	2 159 000 kr

Samhällets intäkter består av värdet av den ökade produktionen och den minskade resursförbrukningen. Kommunens intäkter består av ökade skatteintäkter men kommunen har också ökade kostnader för utbetalt försörjningsstöd. Samtidigt får kommunen ökade kostnader för handläggning. Landstingets intäkter består av ökade skatteintäkter. Statens intäkter består av minskade kostnader för utbetalning och handläggning av Etableringsersättningen (hanteras av Försäkringskassan) men vissa ökade kostnader för Arbetsförmedlingen på grund av lönesubventioner och ersättningar.

I tabell 2 följer en särredovisning för statens olika sektorer samt för individen/hushållet.

Tabell 2. Intäkter för statens olika sektorer och deltagarna, avseende de 21 deltagarna i projekt Etableringsresurs.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Arbetsförmedlingen	-674 000 kr	-32 000 kr	-3 368 000 kr
Försäkringskassan	875 000 kr	42 000 kr	4 376 000 kr
Övrig stat	230 000 kr	11 000 kr	1 151 000 kr
Individerna/hushållen	-21 000 kr	-1 000 kr	-104 000 kr

Förändring intäkter deltagare - Läge 2/Medellång sikt

I tabell 3 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter som skapats genom att projektdeltagarna har fortsatt sin utveckling efter att de lämnat projekt Etableringsresurs, dvs. från Läge 1 och fram till mitten av september 2017 (Läge 2).

Svarta siffror betyder att deltagarna har fortsatt att skapa ytterligare samhällsekonomiska förbättringar efter att de skrivits ut. Röda siffror betyder att de samhällsekonomiska intäkterna har minskat efter att deltagarna har lämnat projektet. Observera att röda siffror inte är detsamma som att den berörda aktören går med förlust. Röda siffror indikerar bara att intäkten har minskat mellan Läge 1 och Läge 2.

Tabell 3. Förändring i intäkt mellan läge 1 och 2 för samhället samt för den offentliga sektorn, avseende de 21 deltagarna i projekt Etableringsresurs.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	825 000 kr	39 000 kr	4 126 000 kr
Kommun	-20 000 kr	-1 000 kr	-102 000 kr
Landsting	37 000 kr	2 000 kr	184 000 kr
Staten totalt	566 000 kr	27 000 kr	2 828 000 kr

Fler individer har kommit i arbete under tidsperioden från utskrivning och fram till mitten av september 2017. Det leder till att samhällets intäkter fortsätter att öka med 825 000 kr per år jämfört med Läge 1. Kommunens situation är i stort sätt oförändrad. Vissa intäkter har ökat (skatteintäkter), medan kostnader för försörjningsstöd och utbildning har ökat. Dessa poster tar till stor del ut varandra. För landsting/region har utvecklingen lett till ökade skatteintäkter. Statens finanser har förbättrats genom att fler individer har lämnat etableringen och försörjer sig nu genom lön från arbete. Men statens ekonomi har även förändrats genom att individer går från etableringsersättning till försörjning via studiemedel och aktivitetsstöd.

I tabell 4 följer en motsvarande redovisning för statens olika sektorer samt för individen/hushållet.

Tabell 4. Förändring i intäkt mellan läge 1 och 2 för statens olika sektorer och deltagarna, avseende de 21 deltagarna i projekt Etableringsresurs.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Arbetsförmedlingen	-18 000 kr	-1 000 kr	-90 000 kr
Försäkringskassan	327 000 kr	16 000 kr	1 636 000 kr
Övrig stat	256 000 kr	12 000 kr	1 282 000 kr
Individerna/hushållen	189 000 kr	9 000 kr	943 000 kr

Förändring intäkter deltagare - Läge 3/Prognos

I tabell 5 nedan redovisas en prognos över de intäkter som förmodas skapas inom den närmaste framtiden. Prognosen bygger på deltagarnas egen bedömning av hur deras försörjningssituation kommer att se ut det närmaste halvåret. Siffrorna är en jämförelse mellan Läge 2 och framtidsprognosen.

Svarta siffror betyder att deltagarna kommer att fortsätta att skapa ytterligare samhällsekonomiska förbättringar efter Läge 2. Röda siffror betyder att de samhällsekonomiska intäkterna kommer att minska mellan Läge 2 jämfört med framtidsprognosen. Observera att röda siffror inte är detsamma som att den berörda aktören går med förlust. Röda siffror indikerar bara att intäkten har minskat mellan Läge 2 och Läge 3.

Tabell 5. Förändring i intäkt mellan läge 2 och 3 för samhället samt för den offentliga sektorn, avseende de 21 deltagarna i projekt Etableringsresurs.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	-197 000 kr	-9 000 kr	-984 000 kr
Kommun	-40 000 kr	-2 000 kr	-201 000 kr
Landsting	-1 000 kr	0 kr	-7 000 kr
Staten totalt	40 000 kr	2 000 kr	199 000 kr

Mellan Läge 2 och Prognos har samhällets intäkter försämrats något. Det beror på att flera individer har timanställningar och individernas egen bedömning är att omfattningen av dessa timanställningar kommer att minska eller upphöra det kommande halvåret. En annan bidragande orsak är att individer fortsätter att gå till studier. Studier skapar på kort sikt minskade intäkter, men är en bra indikator på framtida hållbara lösningar där individerna kan försörja sig själva genom arbete. Det är därför sannolikt att kostnader för studier i tabellen ovan på sikt istället kommer att leda till ökade intäkter från arbete.

Anledningen till kommunens minskade intäkter är att fler har börjat studera. Studien antas ske inom den kommunala utbildningsverksamheten. Så länge individerna studerar i kommunal regi kommer kommunen att ha kostnader för dessa individer. När de avslutar sina studier förbättras kommunens ekonomi. Om individerna sedan kommer i arbete förbättras kommunens ekonomi ytterligare genom ökade skatteintäkter.

I tabell 6 följer en motsvarande redovisning för statens olika sektorer samt för individen/hushållet.

Tabell 6. Förändring i intäkt mellan läge 2 och 3 för statens olika sektorer och deltagarna, avseende de 21 deltagarna i projekt Etableringsresurs.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Arbetsförmedlingen	-174 000 kr	-8 000 kr	-870 000 kr
Försäkringskassan	269 000 kr	13 000 kr	1 344 000 kr
Övrig stat	-55 000 kr	-3 000 kr	-276 000 kr
Individerna/hushållen	-194 000 kr	-9 000 kr	-971 000 kr

Intäkter referensgrupp – Läge 1/medellång sikt

Nedan redovisas de intäkter som skapas av deltagarna i referensgruppen.

Tabell 7. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället som helhet samt för den offentliga sektorn, avseende de nio deltagarna i referensgruppen.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	314 000 kr	35 000 kr	1 569 000 kr
Kommun	-18 000 kr	-2 000 kr	-91 000 kr
Landsting	15 000 kr	2 000 kr	74 000 kr
Staten totalt	219 000 kr	24 000 kr	1 094 000 kr

Den ökade intäkten för samhället, landsting/region samt stat beror på att två deltagare i referensgruppen har lyckats komma i arbete. Den minskade intäkten för kommunen består i att en deltagare har del av sin försörjning från försörjningsstöd. Statens intäkter ökar genom att utbetalningarna för etableringsersättning minskar (hanteras av Försäkringskassan) men att intäkten för Arbetsförmedlingen försämras genom att en deltagare får del av sin försörjning från aktivitetsstöd.

Tabell 8. Intäkter för statens olika sektorer och deltagarna, avseende de nio deltagarna i referensgruppen.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Arbetsförmedlingen	-28 000 kr	-3 000 kr	-141 000 kr
Försäkringskassan	146 000 kr	16 000 kr	729 000 kr
Övrig stat	101 000 kr	11 000 kr	506 000 kr
Individerna/hushållen	81 000 kr	9 000 kr	403 000 kr

Förändring intäkter referensgrupp – Läge2/Prognos

Nedan redovisas hur intäkterna i samhället förändras för referensgruppen från Läge 1 till Läge 2.

Tabell 9. Förändring i intäkt mellan läge 1 och 2 för samhället samt för den offentliga sektorn, avseende de nio deltagarna i referensgruppen.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	380 000 kr	42 000 kr	1 902 000 kr
Kommun	-111 000 kr	-12 000 kr	-556 000 kr
Landsting	36 000 kr	4 000 kr	181 000 kr
Staten totalt	494 000 kr	55 000 kr	2 468 000 kr

Prognosen för referensgruppen visar en ganska splittrad bild. Några individer har utvecklats positivt och klarar av att gå till arbete och till stor del göra sig oberoende av offentlig försörjning. Samtidigt är det en betydande del av individerna i referensgruppen som är helt eller delvis beroende av försörjningsstöd. Av de individer som är beroende av försörjningsstöd kan man utläsa att de dels är individer som inledningsvis bedömdes ha sådana styrkor att de borde klara sig själva utan stöd från projektet, dels individer som var likvärdiga med deltagarna i projekt Etableringsresurs och dels individer som bedömdes som allt för språksvaga för att klara av projekt Etableringsresurs. Kalkylerna visar att cirka 45 procent av individerna i referensgruppen är helt eller delvis beroende av försörjningsstöd den närmaste framtiden. Motsvarande andel bland deltagarna i Etableringsresurs är mindre än 15 procent. Detta är även anledningen till att gruppen ”individerna/hushållen” totalt sätt har fått en försämrad ekonomi mellan Läge 1 och Läge 2, se tabell 10.

Tabell 10. Förändring i intäkt mellan läge 1 och 2 för statens olika sektorer och deltagarna, avseende de nio deltagarna i referensgruppen.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Arbetsförmedlingen	-183 000 kr	-20 000 kr	-914 000 kr
Försäkringskassan	575 000 kr	64 000 kr	2 877 000 kr
Övrig stat	101 000 kr	11 000 kr	506 000 kr
Individerna/hushållen	-64 000 kr	-7 000 kr	-322 000 kr

Helhetsbild av ekonomiskt resultat

Ovan har vi redovisat, stegvis, hur den ekonomiska utvecklingen har sett ut för deltagarna i projekt Etableringsresurs. Nedan redovisar vi det sammanslagna resultatet för deltagarna, där vi jämför hur deras livssituation såg ut vid inskrivning i projektet (Före-läge) och hur deras livssituation bedöms se ut om ett halvår (Läge 3). Vår kalkyl visar då tydligt att det skapas betydande intäkter för samhället och merparten av dess aktörer.

Kommunen uppvisar dock en negativ intäktsutveckling. Orsaken är att dessa individer är mycket ”billiga” för kommunen i Före-läget. Hela försörjningsansvaret ligger på staten under etableringens tvåårsperiod. Efter etableringen påverkar individerna kommunens ekonomi på flera sätt. Individer som kommer i arbete skapar skatteintäkter. Individer som studerar inom den kommunala utbildningsverksamheten skapar kostnader när en person utnyttjar de kommunala utbildningarna. Individer som inte klarar sig på annat sätt skapar kostnader inom ramen för försörjningsstödet. Kostnaderna för utbildning och försörjningsstöd är just i nuläget större än skatteintäkterna.

Tabell 11. Total förändring i intäkt mellan Före-läge och Läge 3 för samhället, den offentliga sektorn samt individerna, avseende de 21 deltagarna i projekt Etableringsresurs.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	1 194 000 kr	57 000 kr	5 970 000 kr
Kommun	-31 000 kr	-1 000 kr	-155 000 kr
Landsting	112 000 kr	5 000 kr	560 000 kr
Staten totalt	1 038 000 kr	49 000 kr	5 190 000 kr
Individerna/hushållen	-26 000 kr	-1 000 kr	-130 000 kr

Payoff vill belysa att resultaten ovan i tabell 11 ”belastas” med kostnader för de individer som gått vidare till fortsatta studier. Det betyder att studier, på kort sikt, är en samhällsekonomisk och kommunalekonomisk kostnad. Erfarenhet och forskning visar att studier är viktig indikator på att individer i framtiden kan klara av att hitta hållbara lösningar för att försörja sig genom arbete. Kostnader för utbildning bör därför ses som en offensiv insats med möjlighet till framtida intäkter. Därför är det sannolikt att

resultaten ovan kommer att förbättras i framtiden när individerna avslutar sina studier och kommer i arbete. Det är också viktigt att lyfta fram att individernas ekonomi kommer att förbättras betydligt om/när de avslutar utbildningen och går vidare till arbete.

Alternativet till att delta i projekt Etableringsresurs är att inte få detta extra stöd och på så sätt riskera att inte komma vidare i sin språkliga och arbetsmarknadsmässiga utveckling. Det finns då en betydande risk att individen istället hamnar i ett långvarigt utanförskap och blir under den tiden beroende av försörjningsstöd.

För Västerås stad är den viktigaste ekonomiska faktorn att deltagarna kan undvika att bli beroende av försörjningsstöd. Om en person har sin försörjning via försörjningsstöd är det troligt att kommunen har en finansiell kostnad motsvarande ca 96 000 kr per år i genomsnitt per person. Till detta har kommunen omfattande kostnader för utredning och handläggning av försörjningsstödet. Om individen dessutom har familj ökar kostnaderna ytterligare. Resultaten i denna rapport signalerar tydligt att projekt Etableringsstöd rustar och stödjer deltagarna på ett sådant sätt att de kan undvika att bli beroende av försörjningsstöd och istället kan nå fram till egenförsörjning genom arbete.

Om vi jämför det ekonomiska resultatet för en person som kommer i arbete med stöd av Etableringsresurs jämfört med att personen istället blir beroende av försörjningsstöd påverkas den kommunala ekonomin positivt med ungefär 160 000 kr per år. Denna intäkt består av ökade skatteintäkter samt minskade kostnader för utbetalning och handläggning av försörjningsstöd. Det betyder att om bara ytterligare en deltagare till kommer i arbete på sikt, istället för att behöva försörja sig med försörjningsstöd, har det skapats en positiv kommunalekonomi på totalnivå.

Att intäkterna, totalt sett, minskar för individerna beror dels på att en enskild person inte har någon inkomst i Läge 3, utan är försörjd av sin familj. Detta slår igenom stort i en sådan liten grupp som vi har utvärderat. Det beror även på att ett par individer har timanställningar som har minskat i omfattning samt att flera individer studerar. Under studier försvagas generellt individens ekonomi eftersom man delvis lever på lånade pengar, vilka ska betalas tillbaka.

För individen innebär det också en mycket stor ekonomisk förbättring om hen kan försörja sig genom arbete istället för med försörjningsstöd. Skillnaden för individen är en förbättring med 82 000 kr per år (disponibel inkomst).

Återbetalningstid

Utifrån kostnaderna som finns redovisade i budgeten för projekt Etableringsresurs visar våra kalkyler att samhället kommer att få sina satsade resurser återbetalade på 14 månader, vilket till största delen beror på att projektet har lyckats stödja flera deltagare till arbete med och utan lönebidrag. Resultatet bygger på faktiska data för individerna i Läge 2. Dessutom har flera deltagare fått stöd för att klara av fortsatta studier, vilket är en indikator på att detta resultat på sikt kommer att förbättras ytterligare.

Även för referensgruppen har flera individer klarat att gå till arbete. Men den stora skillnaden är att betydligt större andel av individerna blir beroende av försörjningsstöd. Detta är en tydlig indikator på att Västerås stad kommer att få lägga betydande, framtida resurser på denna grupp.

Detta ska jämföras med att, enligt SCB, nyanlända även efter tio år i landet fortfarande har en lägre grad av egenförsörjning än inrikesfödda. Dessa individer försörjer sig övervägande med hjälp av försörjningsstöd och olika arbetslöshetsersättningar. Det är detta scenario som till viss del kan undvikas med insatser som projekt Etableringsresurs.

Hållbarhet

Det är värt att uppmärksamma att flera deltagare i projekt Etableringsresurs har fått fast anställning direkt efter projektet, vilket borgar för hållbara lösningar där individen kan försörja sig själv. Dessutom har flera deltagare fått stöd att gå vidare till fortsatta studier, vilket också är en mycket viktig indikator på att deltagarna fått ett stöd av projektet som gör att de på sikt kommer att kunna försörja sig själva.

Göteborg 2017-10-09

Jonas Huldt och Claes Malmquist,

Payoff utvärdering och analys AB